

Сваки 11. јул пружа нам нову прилику да сведемо рачуне и да званични сребренички наратив, који већ петнаест година својим бомбастим и највећим делом неутемељеним тврдњама оптерећује свет, подвргнемо поновном критичком преиспитивању. Сребреничка годишњица увек је изузетно прикладна прилика за критички осврт такве врсте. Сваке године супротна страна од 11. јула прави пропагандни фестивал. Зашто га ми не бисмо претворили у нешто достојније: објективан преглед резултата и увида досадашњих истраживања?

Преглед за период од прошлог до овог 11. јула био би непотпун када се не би поменуле две капиталне студије на тему Сребренице које су сасвим недавно објављене на енглеском језику. То су “Deconstruction of a virtual genocide: An intelligent person’s guide to Srebrenica,” [\[1\]](#) у издању наше невладине организације „Историјски пројекат Сребреница“ и “The Srebrenica Massacre: Evidence, context, politics” [\[2\]](#) у издању професора Едварда Хермана и његове америчко-британске истраживачке екипе. Обе студије су из пера групе аутора и мада им се општа тема подудара, фокус им је у извесној мери различит. Оне зато једна другу изванредно допуњавају и као целина представљају ажурирани приручник за тренутно стање сребреничког питања и моћан интелектуални противотров за безобзирну политичку пропаганду која се у вези са тим питањем већ деценију и по води.

Ове студије представљају прворазредни научни допринос систематском проучавању једне цинично злоупотребљене људске трагедије чије је истраживање – да би се злоупотреба прикрила – претворено у забрањену тему. У Србији, нажалост, та неформална, али зато нимало мање стварна забрана коју су комесари политичке коректности изrekli са жестокошћу блискоисточне фетве још увек је великим делом на снази. Пошто је сврха те забране да се непристрасним истраживачима онемогући, или бар отежа, да утврде истину чиме би се могла раскринкати званична политичка лаж у шта се наметнути наратив о Сребреници претворио, устоличење те лажи у Србији има све исте отровне последице по умове и душе људи као свака друга нечасна операција те врсте. Паралелно са нама и нашим сарадницима, професор Херман и његова екипа су на бриљантан начин детронирали ту лажну конструкцију која својим opakим дејством условљава малодушност српске политике, деморалише народ Србије и пружа изговор за даље подривачке делатности и мужење страних газда од стране бројних „невладиних организација“ спонзорисаних из оног дела иностранства који није ни мало наклоњен Србији.

Пише: Стефан Каргановић
субота, 02 јул 2011 17:51

Не заборавимо да у наше несретно време управо ова кривотворена и клеветничка прича о Сребреници представља један од темељних догмата те идеологије.

Сви којима је стало до истине ауторима ове две студије, који су са само једним изузетком странци, дугују дубоку захвалност на њиховом огромном труду. Наша НВО је добила пренос ауторских права за српски превод и издање студије проф. Хермана и његових америчких и енглеских колега и критичка едиција њиховог капиталног дела биће објављена на време за Сајам књиге у Београду ове године. Што се наше студије тиче, она је читаоцима већ позната и на српском и на енглеском. На потезу су сада арогантне српске слуге књаза мира сего и бескрупулозни, потплаћени агитатори његове идеологије лажи. Не заборавимо да у наше несретно време управо ова кривотворена и клеветничка прича о Сребреници представља један од темељних догмата те идеологије.

Један од најзанимљивијих куриозитета сребреничке приче јесте њен централни „податак“, цифра од 8.000 погубљених „мушкараца и дечака,“ рефрен који се у безбројним површним коментарима политичара, чиновника и неуких новинара *ad nauseam*

понавља. Проф. Херман тачно примећује да се за петнаест година, од када је крајем 1995. та цифра била званично лансирана, она се уопште не помера иако је уобичајено после катастрофа које су везане за масовне људске губитке да се број настрадалих ревидира на доле у светлу даљих истраживања и све прецизнијих сазнања. На пример, број настрадалих 2000. године у два торња у Њујорку са првобитног утиска да се радило о више од 7.000 након пажљивијег пребројавања спустио се на око 3.000, а за број жртава рата у БиХ, за који се током сукоба говорило да износи до 250.000 или чак више хиљада, накнадно је установљено да не прелази 100.000. Таквих примера има пуно. Међутим, Сребреница је и даље јединствени изузетак овом правилу и цифра од 8.000, која је била проглашена на самом почетку, пре обављања ексхумација на терену или истраживања било какве врсте, остаје недодирљива. То је света крава, или један од темељних и неупитних догмата, сребреничког култа. Ниједна особа међу хиљаду не зна како је та цифра настала. Она је била склепана ради пропагандног ефекта из друге две неповезане цифре: 5.000 несталих који су били пријављени Црвеном крсту у периоду непосредно после пада Сребренице и око 3.000 несталих припадника мешане војноцивилне колоне 28. дивизије АБиХ која се планинским путем и кроз борбу са ВРС повукла из Сребренице у Тузлу.

Према томе, та цифра, која више од било чега другог представља бројчани емблем Сребренице, није резултат одговорног прорачуна стварног броја жртава него је одокативна процена састављена из разнородних статистичких елемената. Ипак, баш на такав начин проглашена цифра постала је непроменљива и обавезујуће нормативна за сваку даљу дискусију на ову тему. У толикој мери да судови претпостављају да им је

дужност да у пресудама констатују баш тај број погубљених и никакав други. У својим проценама, они потпуно игноришу упадљиво непостојање одговарајућег броја људских тела и неуморно смишљају разне реторичке смицалице како да заобиђу ту – по веродостојност својих „разматрања“ – врло неугодну околност.

Историјат овог аспекта сребреничког предмета може се сматрати као још једна илустрација народне изреке: зна ђаво шта је право, али неће. У пролеће 1996. године, суочен са критичним мањком очекиваних доказа, тадашњи главни тужилац Хашког трибунала Ричард Голдстон упозорио је да ће „бити неопходна ексхумација гробница да би се утврдили идентитет лешева и време и узрок смрти, као и да би се прикупили потребни докази.“ [3] Јужноафрички судија Голдстон ипак је професионалац старог кова који за разлику од већине колега у опортунистичком амбијенту МКТБЈ има храбрости да ствари бар назове њиховим правим именом и он је у наведеној изјави, свакако, потпуно у праву. Да трибунал ради на истим принципима као сваки нормалан суд, ово су елементи који би се прво морали утврдити пре него што почне разговор о евентуално почињеном злочину и какве је он био врсте. Међутим, ти нормални принципи не односе се на МКТБЈ. Без обзира на то да те основне чињенице нису биле утврђене чак ни у пролеће 1996. године, против др Караџића и генерала Младића сребреничка оптужница за геноцид била је подигнута још 25. јула претходне 1995. године, дакле много пре него што је тужилац Голдстон констатовао да чак најосновнији доказни материјал у предмету против њих – тек треба тражити.

Политички диригован начин како је сребренички наратив попримио своје прве обресе огледа се такође и у следећим чињеницама. У новембру 1996. лондонски „Sunday Times“ прокоментарисао је да је „од хиљада мушкараца и дечака из безбедне зоне УН које су босански Срби погубили у јулу 1995. само неколико стотина – мање од 10 одсто од 7.000 Муслимана који су нестали – откопано.“ Али ни у вези са тим наводно пронађеним телима не износе се никакви форензички детаљи у смислу критеријума о којима је кратко пре тога говорио главни тужилац Голдстоне, а то су пре свега узрок, време и околности смрти. Нити има речи о идентитету или бар о националној припадности настрадалих, категорији која је у овом предмету подједнако важна. Уместо тога, сва тела се класификују аутоматски као „Муслимани“ и сви се аутоматски подводе под жртве „масакра,“ односно геноцида ако би се држали званичне формулације у оптужницама Хашког трибунала.

Чињеница да је година дана копања резултирала тако малим бројем тела (на страну пракса форензичких стручњака трибунала, коју смо у нашој студији ми темељно обрадили, да се свега неколико костију третира као „случај,“ те имплицитно као тело, мада то уопште није) очигледно да је деловала узнемирујуће на пропагаторе званичне тезе. Они једноставно нису имали шта да изнесу пред јавност као доказ масовних и

Пише: Стефан Каргановић
субота, 02 јул 2011 17:51

преких погубљења, а без тога све остало пада у воду. Без неке нове приче, појавила би се опасност да публика посумња да су оптужбе за масовна погубљења таквог обима у најмању руку преувеличане, ако не и сасвим исфабриковане. Зато је у „New York Times“-у на брзину било лансирано ново објашњење:

„Седам и по хиљада муслиманских мушкараца било је сакривено да би се онемогућило гоњење руководства босанских Срба за геноцид (...) Када су 1996. прегледали масовне гробнице истражитељи су одмах посумњали да је већина тела могла бити пребачена на друга места.“ [\[4\]](#)

Порука је јасна: квота од око 8.000 мора се испунити без обзира на број фактички пронађених тела. Ако тела нема, онда се рађа „сумња“ не да их никада није ни било, јер када је у питању догма то је незамисливо, него да су премештена и добро сакривена. Доследност није врлина сребреничких агитатора. Да јесте, присетили би се оног чувеног блефа са снимањем из васионе и застрашујућим упозорењем госпође Олбрајт: „држимо вас на оку.“ [\[5\]](#) Да је то све стварно било тако не би било места ни за какву сумњу или нагађање, а чињеница да ли је или није било премештања тела тачно и поуздано би се помоћу фотографија из васионе установила. Овако, претпоставка о премештању, измишљена у чињеничном ћорсокаку и у недостатку конкретних доказа, морала је да сачека још неколико година док се у Шевенингену није појавио сведок-лажов само нешто мањег формата од чувеног Дражена Ердемовића, у лицу Момира Николића. Када је 2003. године одлучио да направи нагодбу са тужилаштвом, Николић је у својој комично названој „Изјави о чињеницама“ [\[6\]](#) услужно попунио и ову важну рупу у доказном материјалу тужилаштва. Он је потврдио операцију прекопавања и поновног сахрањивања жртва која је наводно трајала од септембра до краја октобра 1995. Али те активности вероватно да су се одвијале у периоду док је фотографска опрема на сателитима у васиони била на ремонту јер поред Николићевих голих тврдњи ми о тим наводним догађајима на земљи буквално немамо других материјалних доказа. Ову проблематику у књизи проф. Хермана првокласно је обрадио Џорџ Самуели (George Szamuely) у поглављу „Како обезбедити осуду по сваку цену: злоупотреба изјава сведока у Хагу.“

Историјат овог аспекта сребреничког предмета може се сматрати као још једна илустрација народне изреке: зна ђаво шта је право, али неће.

Оно што смо ми, не без разлога, назвали „магична цифра“ од 8.000 од самог почетка приче 1995. године представља Ахилову пету сребреничког наратива. То није зато што је

тако морало да буде него зато што су аутори те приче услед комбинације ароганције и глупости мислили да њихове фабрикације нико неће проверавати и да ће оне зато глатко проћи. Али као што је сада свима познато, ми се јесмо латили тог посла и њихове измишљотине зато пролазе све теже. Темељном критиком аутопсијских извештаја које су припремили стручњаци Хашког трибунала, ми смо утврдили да је у судским пресудама, примерице у предмету Крстић, тај материјал заправо био приказан у сасвим извитопереном светлу као да иде у прилог оптужници, мада је заправо он по њу погубан. Анализом свих расположивих аутопсијских података, а не само селективног пресека као што су то до сада без икаквог практичног ефекта хашки тимови одбране чинили, ми смо показали неколико важних ствари.

Да су настрадали у сребреничким масовним гробницама већином стварно били жртве погубљења, као што се тврди, начин рањавања на њиховим посмртним остацима морао би бити углавном једнообразан и указивао би на врсту повреда које су у складу са том хипотезом. То је логично, јер сличан узрок производи сличне трагове и последице. Али када је реч о сребреничком форензичком материјалу то уопште није случај. Наш форензички стручњак, др Љубиша Симић, доказао је да се посмртни остаци разврставају на неколико различитих образаца повређивања, међу којима велики број није уопште у складу са хипотезом о масовном погубљењу. Напротив, на стотине случајева по својим форензичким карактеристикама конзистентни су са борбеним дејствима (пројектил, мина, шрапнел) а не са стрељањем. Према томе, као доказ за тезе тужилаштва тај форензички материјал највећим делом је неупотребљив, и без обзира на све наручене закључке и натегнуте анализе разних политичких „судова“ он не служи својој задатој сврси. Затим, што је по званични дискурс подједнако фатално, др Симић је на основу пребројавања најпоузданијег показатеља, а то су бутне кости, утврдио да се у свим масовним гробницама које су везане за Сребреницу не налази ни близу 8.000 лица, него око 1.900. Не заборавимо, у светлу разноврсности начина повређивања, то значи да су они настрадали од разних узрока, међу којима су борбена дејства заступљена као узрок у значајном броју. Погубљење је присутно само као један од више таквих могућих узрока. Када критички размотримо кључне параметре као што су образац рањавања и укупни број могућих жртава у периоду непосредно после 11. јула 1995. теза тужилаштва, и свих осталих присталица званичне приче неславно се урушава.

Расуло сребреничке приче и тумарање њених протагониста у настојању да пронађу неку бар привидно убедљиву методологију помоћу које би спасли „магичну цифру“ од 8.000 евидентни су и из недавног наглог увођења ДНК доказа као главног и привидно неоспорног аргумента о броју убијених. У журби да нову методологију што пре активира, веће у првостепеној пресуди у предмету Поповић, објављеној у јуну 2010. године, потпуно се избламирало изневши закључак да је на темељу ДНК упаривања „најмање 5.336 идентификованих појединаца било убијено у погубљењима која су уследила након заузимања Сребренице.“ [\[7\]](#) Мада је и наведена цифра поприлична, она ипак није довољна јер не испуњава унапред прописану квоту. Зато веће у Поповићу напушта

Пише: Стефан Каргановић
субота, 02 јул 2011 17:51

терен како тако установљених чињеница и безазорно се упушта у чисто нагађање да би покрило разлику између наводно „доказаних“ 5,336 жртава и оног култног броја: „Првостепено веће не сумња у то да ће се број идентификованих појединаца повећати. Веће зато стаје на становиште да би број појединаца који су били убијени у погубљењима која су уследила после пада Сребренице могао бити 7.826.“

[\[8\]](#)

Препоручујемо читаоцима да поново ишчитају овај запрепашћујући текст и да оду на сајт трибунала који је наведен у фусноти да се увере да тамо стварно тако пише.

Пре свега, ако желимо да покажемо да смо нека лица идентификовали није довољно само да наведемо њихов збир; ваљда је логично и да их именујемо јер они више нису цифре. Али занемарићемо за тренутак то што веће с једне стране тврди да је применом технике ДНК идентификовало 5.336 сребреничких жртава, али са друге стране нигде не доноси њихов списак. У конципирању кредибилне пресуде то јесте значајан недостатак, али у образложењу се појављују и други проблеми који су још озбиљније природе. Један од њих је да веће очигледно не разуме шта је то ДНК и какав је стварни домет те технологије. ДНК се легитимно користи само за реасоцијацију делова тела или костура или за идентификацију мртве особе. ДНК је бескористан као средство за утврђивање начина и времена смрти, а то су управо фактори – када је убиство у питању – без којих је импутација кривичне одговорности врло отежана. Према томе, без обзира на то колико би ДНК технологија могла бити обавијена ауром последње речи технологије, у односу на конкретну сврху за коју се у овом случају користи она је ирелевантна. Појединци о којима веће говори, њих 5.336, могли су бити најпрецизније идентификовани по имену и презимену, па макар нам те податке веће никада и не показало. Али то нам не говори апсолутно ништа о начину и времену њихове смрти, а то се мора претходно установити (као што се чак и тужилац МКТБЈ Ричард Голдстон слаже) да би неко могао бити оптужен за њихово убиство.

Толико о наводно утврђеном броју погубљених заробљеника применом најсавременије технологије којом данашња наука располаже. На своју бруку, хашко веће не познаје основне појмове из области биологије у коју се смело упушта, и то у степену да од тога застаје дах. Тотална непрофесионалност већа подједнако је запањујућа када без икаквог основа оно прогнозира још не утврђен коначни број идентификованих жртава. Начин како веће то чини непогрешиво се врти близу оне „магичне цифре“ (конкретно у овом случају, 7.826) па затим те прогнозе третира као утврђене чињенице и уграђује их у своју процену тежине деликта који импутира оптуженима. [\[9\]](#)

Пише: Стефан Каргановић
субота, 02 јул 2011 17:51

Када се исцрпу сви изговори зашто 8.000 тела једноставно нема (а нема их чак ни у комбинацији са неколико хиљада припадника мешовите колоне 28. дивизије АБиХ који су после заузимања Сребренице погинули у легитимним борбеним дејствима) остаје још само последња карта: злочин је злочин, није важно колико је било погубљених, страшно је да само једна недужна особа буде убијена. Ако је то тачно, а наравно да јесте, зашто онда већ петнаест година инсистирају на специфичној цифри, руже и покушавају да дисквалификују сваког ко аргументовано тврди да је та цифра лажна и неодржива? Ако је злочин – злочин, па на крају чак и по њима испада да бројеви нису толико важни, хајде да са магичне цифре скинемо једну нулу и да се усагласимо да је у јулу 1995. погубљено око 700 до 800 заробљеника, отприлике једнако колико и српских цивила по селима у околини Сребренице током претходне три године? [\[10\]](#) То је реална цифра коју доказни материјал којим располажемо подржава.

На ово реторичко питање није тешко прокужити одговор. Као све што се односи на Сребреницу, и математика Сребренице је чисто политичка. Број жртава био је декретиран много пре него што је на терену учињен први практичан корак да се он утврди. Сврха прописаног, политички коректног, броја жртава у првом реду је да пружи какав такав привидан основ, без обзира на то колико танак, за оптужбу за геноцид. Када се упореде цифре које се односе на неколико неспорних геноцида током протеклих сто година (Јевреји – шест милиона, Јермени – милион и по, Срби – 750.000, Роми – 500.000) дилема сребреничких култиста постаје јасна: осам хиљада је психолошки доњи праг да би њихову политичку тезу о геноциду у Сребреници, а то је све што њих занима, ико третирао озбиљно. Не заборавимо да је њима судбина стрељаних заробљеника на једном делу ширег подручја Сребренице, и погинулих бошњачких војника и цивила током повлачења колоне на другом, сасвим небитна. Као што је указала Дајана Џонстон, њима су битни само начини политичког коришћења (the political uses) Сребренице, и ништа више. Прича коју они намећу муслиманском народу и свету нема никакве везе са стварном ситуацијом на терену, нити је њима стало да то расветле. Они нису оптерећени пијететом према жртвама.

Да рекапитулирамо наш „ревизионистички“ пресек ове циничне приче коју смо демистификовали узимајући за репер њен централни мотив, а то је број наводно стрељаних жртава. Каквим доказима располажемо? Имамо 442 тела са повезима и лигатурама што би сваки разуман суд могао протумачити као доказ да су ти људи заиста били стрељани. Такође, имамо одређени број масовних гробница које се углавном налазе на подручју Зворника и за које се тврди да су повезане са погубљењима. У њима је велики број тела са обрасцем рањавања који би могао бити конзистентан са теоријом о стрељању али те гробнице ипак садрже релативно низак број посмртних остатака у односу на спектакуларне тврдње из сведочења Дражена Ердемовића или оптужница Хашког трибунала. Такође имамо и одређени број заробљеника, можда до хиљаду, о чијој коначној судбини ништа поуздано не знамо. На основу расположивих података број сребреничких ратних заробљеника који су завршили у заробљеничком логору Батковићи

Пише: Стефан Каргановић
субота, 02 јул 2011 17:51

код Бијељине, где их је Црвени крст евидентирао, износи око 250. То је знатно мање од броја заробљених. Легитимно је поставити питање, шта се могло догодити са преосталима и ко за то сноси одговорност?

Противаргумент свему томе гласи овако. Расположиви извори релевантних података крајње су ограничени и ноторно необјективни. Никаква професионално вођена и политички неутрална истрага, која не би била везана за Хашко тужилаштво и његову агенду, до сада није била спроведена. Неутрални форензички стручњаци или истражитељи никада нису имали непосредан приступ наводном доказном материјалу на коме се све главне тезе у вези са Сребреницом темеље. Поред материјалних доказа, које је само тужилачка екипа видела да би их затим презентирала суду и јавности на начин како то њој највише одговара, други важан извор „података“ су искази сведока-сарадника, наводних извршилаца злочина, који су заузврат за смањену казну направили нагодбу да сведоче у складу са потребама тужилаштва. Треба ли напомињати колико су искази мотивисани на такав начин по својој природи сумњиви и највероватније безвредни?

Расуло сребреничке приче и тумарање њених протагониста у настојању да пронађу неку бар привидно убедљиву методологију помоћу које би спасли „магичну цифру“ од 8.000 евидентни су и из недавног наглог увођења ДНК доказа као главног и привидно неоспорног аргумента о броју убијених.

Шта је са низом других сведока тужилаштва који су продефиловали кроз разне суднице где се о овим питањима расправљало? Хашки трибунал и његов сарајевски клон, Државни суд за ратне злочине БиХ, створили су такву атмосферу страха и опште правне несигурности на терену да се локални житељи који су можда нешто значајно видели или чули не усуђују да о томе отворено причају из оправданог страха да би за погрешну реч и они могли бити позвани на одговорност за учешће у геноцидном „удруженом злочиначком подухвату.“ [\[11\]](#) Пошто су људи на терену (који су потенцијално најдрагоценији сведоци, ако нам је стало да склопимо истиниту слику о Сребреници) схватили игру, сада је практично немогуће извући од било кога од њих поуздан исказ. Једна од последица деструктивног теренског рада трибунала и његових локалних огранака јесте да ће многи важни искази на кључне околности, који би много тога могли да разјасне, бити изгубљени за историју вероватно заувек, или ће у некој судници са свом пратећом помпом бити понуђени у лажном или извитопереном облику под будним и претећим оком хашких и сарајевских инквизитора. Ако је реч о прикупљању аутентичних доказа и података, ствар стоји тако. Нека читаоци сами даље суде.

Из претходног излагања следе два закључка.

Прво, приговор да свако преиспитивање основних постулата сребреничког наратива представља недопуштени „рeвизионизам“ уопште не стоји. У питању је натегнута политичка конструкција без веродостојне чињеничне подлоге, па самим тим ту и нема ничега што би се могло ревидирати. Највећи део мукотрпног и дуготрајног посла прикупљања доказа и података о Сребреници тек предстоји и тим се послом бавимо ми. Нека следбеници званичног сребреничког култа слободно изволе да изнесу своје ревизионистичке тезе у вези са резултатима нашег рада. Али они се нерадо упуштају у дискусију коју не могу потпуно да контролишу. Зато они ћуте као заливени.

Други крупан закључак односи се не потенцијалну стратегију одбране у предметима Караџић и Младић, бар што се Сребренице тиче. Терет доказивања, *onus probandi*, у потпуности лежи на тужилаштву. Зато обе одбране морају да инсистирају да тужилаштво објективно докаже сваки елемент и детаљ из оптужнице и оне не смеју да унапред признају тачност ниједног податка који потиче из тужилачких извора без провере и независне потврде. Ако желимо да будемо стварно доследни у примени тог принципа, требало би да заузмемо крајње скептичан став према резултатима ексхумација које су после 2002. године спроводили ICMP и Институт за нестале особе БиХ под потпуно непрофесионалним и политички обојеним руководством Амора Машовића, што би се у стручном смислу могло описати само као смеће. Али нешто слично могло би се рећи и за делатност форензичких стручњака Хашког трибунала који су радили на терену пре тога, између 1996. и 2001. године. Њихов рад одликује се професионално коректном спољашњом формом, али он такође обилује недостацима који завређују најоштрију критику.

[\[12\]](#)

Можда најважније од свега, приступ местима где су се обављале ексхумације, дакле извору корпуса деликти и најважнијег материјалног доказа злочина у Сребреници, од самог почетка и без престанка налази се под искључивом контролом тужилаштва МКТБЈ, односно истраживачких тимова ICMP и сарајевског Института за нестале особе. Никома ван тог зачараног круга није дозвољено да им се приближи или да било шта дотакне. Поразна је чињеница да мимо наведених привилегисаних установа ниједна независна особа нити тело никада није имала физички контакт са тим кључним форензичким материјалом. Међутим, на таквом практично невидљивом и засад још увек непроверљивом материјалу граде се чињенички закључци од наводно историјског значаја, а људи се шаљу на десетине година робије.

Пише: Стефан Каргановић
субота, 02 јул 2011 17:51

Одбране Караџића и Младића не смеју пасивно прихватити ова перверзна правила игре или ће се они претворити у саучеснике у моралном и физичком уништењу својих штићеника.

[1] http://www.srebrenica-project.com/DOWNLOAD/books/Deconstruction_of_a_virtual_genocide.pdf Српско издање: први део <http://www.srebrenica-project.com/DOWNLOAD/Dekonstrukcija5a.pdf>, други део <http://www.srebrenica-project.com/DOWNLOAD/Dekonstrukcija5b.pdf>

[2] http://www.srebrenica-report.com/Srebrenica_Book.pdf

[3] UN Tribunal will Massengräber in Bosnien öffnen lassen; Goldstone: Exhumierung notwendig zur Beweissicherung, Agence France Presse (Deutschland - AFD) 19.01.1996 17:54

[4] O'Connor, Mike, „Mass Graves in Bosnia Bolster War-Crimes Cases,“ *New York Times*, 14 мај 1998.

[5] „Надгледаћемо терен да видимо да ли ће босански Срби покушати да уклоне доказе онога шта починили,“ гласи изјава госпође Олбрајт како се цитира у Weiner, Tim, „U.S. Says Serbs May Have Tried To Destroy Massacre Evidence“, *New York Times*, 30. октобар 1995. Занимљиво је да у свом наступу на седници Савета безбедности 11. августа 1995 госпођа Олбрајт наводи да је „између 2,000 и 2,700 несталих Бошњака из сребреничке енклаве могло бити побијено од стране Срба,“ дакле у том тренутку дошли смо тек на око четвртину од цифре где се ова ствар коначно стабилизовала. Видети *The Times* (Лондон), 12. август 1995, с. 1.

[6] Пар. 13, „Изјава о чињеницама и преузимању одговорности“ Момира Николића: <http://sim.law.uu.nl/sim/caselaw/tribunalen.nsf/e2555b3e892c5c1dc125720a007693c2/6896dd50aa8218abc12571fe004d3248?OpenDocument>

[7] Popovic et al. Judgment summary, <http://www.icty.org/x/cases/popovic/tjug/en/100610summary.pdf>

[8] Ibid.

[9] У примени овакве скандалозне методологије, веће у Поповићу није усамљено. Првостепено веће у предмету Крстић такође своју осуђујућу пресуду делом темељи на предпостављеном и прогнозираном броју жртава, за разлику од утврђеног и фактичког. Видети пар. 80.

[10] Процене броја Срба које су побиле снаге Насера Орића из сребреничке енклаве креће се и до 3.000. Али ако је реч само о становницима српских села у непосредној близини Сребренице која су од 1992. до 1995. била на удару Орићеве војске из енклаве, онда је цифра од око 1.000 српских жртава највероватније тачна.

[11] Пример како се на сведоке врше притисци да лажно сведоче како тужилаштву одговара је недавни случај са сведоком С-101 пред Судом БиХ, који се у сред свог лажног исказа под претњом тужилаштва ће се ако не сарађује и он наћи на оптуженичкој клупи обратио већу са изјавом да више не може да лаже и молбом да му се дозволи „да почне да говори истину.“ Таквим правосудним установама је поверен задатак утврђивања „истине“ о Сребреници.

[12] Та критика изложена је у прилогу др Љубише Симића, „Анализа форензичких извештаја тужилаштва Хашког трибунала,“ с. 61–80, у трећем поглављу књиге „Сребреница: деконструкција једног виртуелног геноцида“ (Београд, 2010)